

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Советни жыйылыуу

Юрий Коков республикада социальный ырахатлыккыны сакълау жаны бла къаллай мадарла этилгенлерини юсюнден билдиргенди

Тюнене Ставрополь шахарда Россейни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечисинде Советни жыйылыуу болгъанды. Полпрэд Сергей Меликов, Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Лев Кузнецов, Россейни эл мюлк министри Николай Федоров, СКФО-ну субъектлерини башчылары округну реги-

онларыны айнуу жолларын белгилегенди. Къабарты-Малкъарда социально-экономика ырахатлыккыны сакълау жаны бла къаллай мадарла этилгенлерини юсюнден республиканы Башчысы Юрий Коков билдиргенди.

Советни жыйылыуунда бийик эмда орта билим берген окууу юйлени ишлерин

игилендируню, билим бериуде коррупция бузукълуккыны болдурмау, жаш адамлары араларында радикал ниетлени жайылыуларын тохтатуу амалларына артыкъда уллу эс бурунгъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствоусуну пресс-службасы.

Форум

Профессионал кадрланы хазырлауу амалларын кёргюзтгендиле

«Россей Федерацияны школларында бла вузларында орус тилден бла литературадан билим бериуно игилендируу» деген форумну чеклеринде Шимал-Кавказ федерал университетни Попечитель советини жыйылыуу болгъанды. Аны къауумуна федерал араны келечилери, СКФО-ну субъектлерини башчылары киредиле.

Жыйылыуу башлай, Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Лев Кузнецов бюгюнлюкде хар субъектде да ахшы терелери эмда илму школлары бла ала-мат вузла болгъанларына да къарамай,

округда профессионал билим бериуно игилендируу жаны бла стратегия оюула этиллик бир ара къурамай болмазлыгынын чертгенди. «Шимал-Кавказ федерал округну 2025 жылгъа дери айнытуу»

къырал программасын кадрла бла жалкъытуу юсюнден докладны уа Шимал-Кавказ федерал университетни ректору Алина Левитская этгенди.

Жыйылыуу къатышханла СКФО-да экономиканы баш магъаналы белюмлерине билимди да, уста да кадрла хазырлауу юсюнден кеслерини оюмларын билдиргенди, къыйматлы амалланы да кёргюзтгендиле.

Орус тил бла литература халкъларыбызны эмда битеу жамаутны бирикдирууде болмагъанча уллу магъананы тутмады

Тюнене Ставрополь шахарда Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Коков орус тилин бла литератураны Шимал-Кавказ федерал университетде бардырылган Битеуроссей форумуна къатышханды. Анда округну оюучуларыны, федерал министрстволаны бла ведомстволаны башчыларыны, вузланы, орта билим берген окууу юйлени ректорларыны бла преподавательлерини сёлешулеринде орус тилден окутууу амалларын игилендирирге кереклисини, аны къырал культура эмда гуманитар болумун тохташдырууда магъанасы айтып-айтмазча уллу болгъаныны юсюнден айтылганды. Бу тубешиу юзден аслам адамны бирикдиргенди.

Форумну кезиуонде орус тилин бла литератураны айнытууу, аны сыйгенле не къадар кеп болурча этиуге уллу къыйын салгъан педагогла къууанчлы халда саугъалангандыла. Аланы араларында Налчик шахарны 20-чы номерли школуну устасы Елена Токбаева да болгъанды. Устазла, къонакъла эмда чакъырылгъанла да Шимал Кавказда халкъланы бирикдирууде, жамаутны

бир ниетли этиуде орус тилин магъанасы бек уллуду деп, бир ауудан айтхандыла.

Форумда РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси С.А.Меликов да сёлешгенди. Ол былай дегенди: «Жерибизде, баш магъаналы къырал тилден сора, Россей Федерациягъа кирген республикалары законлары бла къырал даражаны статусу дагъыда 36 миллет тилге берилгенин (дагъыда

15-си официальнойле саналгъаны) эсге алсакъ, орус тилин миллетле аралы байламлыккыны къыйматлы амалынча айнытууу магъанасы айтып-айтмазча уллуду, ол санда тутхучулуккыну бла къоркъуусулуккыну да кючлю жолуча.

Аны кый, орус тил, орус литература эмда орус тилин культура бла бирге Россейни шендую дунияда тас болуп къалмазыны себебиди. Тил жалынчакъ-сызлыгыбыз болмай, биз энчилигибизни, ёхтемлигибизни сакълааллыккы туйолбюз. Аны себелли орус тилин айнытууу бла байламлы хар затха жууаплы кезден, уллу сакълыккы бла къараргъа борчлубуз. Аны магъанасы бек уллуду. Ол жууаплыккы барыбыздан да – къыралдан, аллимледен, масс-медиадан эм жамаутадан да изленеди».

Ахыры 2-чи бетдеди.

Н.Г. Джусойтыни Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Миллет литератураны айнытууу уллу къыйын салгъаны ючюн **ДЖУСОЙТЫ Нафи Григорьевични** Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ

Налчик шахар
2015 жылда 17-чи мартда
№38-УГ

Къайгырыу

Ветеранлагъа - жашау журтла

Уллу Ата журт урушну ветеранларына эм аланы юйдегилерине жашагъан жерлерин март айда игилендирирге Россейни Къурулуш эм жашау журт-коммунальный мюлк жаны бла министрствосу бла Къабарты-Малкъарны Правительствоусуну араларында келишим этилгенди. Аны чеклеринде республикагъа 29 адамгъа болушлуккыгъа федеральный бюджетден 29,2 миллион сом берилликди. Бюгюнлюкде жашау журтла алырча неда къурулуш бардырырча онсегиз адамгъа субсидия ачха теленгенди. Къалгъаны да къысха заманны ичинде тамамларгъа айтадыла.

КъМР-ни Къурулуш эм жашау журт-коммунальный мюлк жаны бла министрствосуну пресс-службасы.

Эл мюлк

Малчылыкъда урунганлагъа - субсидияла

Россей Федерацияны Правительствоусуну буйругуу бла къыралны бюджетинден субъектлеге шендю бюлген башлагъан мюлклеге, юйор фермалагъа себепликге субсидияла берилликди. РФ-ни Эл мюлк министрствосу бла КъМР-ни Правительствоусу келишим этгенлеринден сора быйыл «Энди ферма къурагъанлагъа болушлуккыгъа» деген къырал программаны чеклеринде Къабарты-Малкъар федеральный бюджетден 61,6 миллион сом алыкъды. «Юйор малчылыккы фермала» деген программа бла уа 42,3 миллион сом жиберилликди.

Башында сагъынылгъан къырал болушлуккы (грант) конкурсну керюмдюрлерине кере берилликди. Бюгюнлюкде КъМР-ни Эл мюлк министрствосунда конкурсну низам-марда жаны бла жорукъларын хазырлай турадыла.

КъМР-ни Эл мюлк министрствосуну пресс-службасы.

Орус тил бла литература халкларыбызны эмда битеу жамауатны бирикдириуге болмагъанча уллу магъананы тутмагъы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Регионларыбызны школларында тилден окутуу былай кыйын болумга къалай бла келгенин да ангылайбыз. Алай биз шендю башха тарых заманда жашайбыз: Шимал Кавказ энди къаугъалы жерге саналмайды. Россейни да кыйын проблемаланы кетерирге алгъындан эсе кеп онлары бардыла. Ол себепден мен, кючобюзно бирикдирип, округну регионларында орус тилден бла литературадан билим бериуню бютюн бийик даражага къетюрюлюбюзге ышанам».

Шимал Кавказны ишлери жаны бла министр Л.В.Кузнецов а кесини селешуиунде былай

чертгенди: «Орус тил кыралны маданият эмда гуманитар дуниясын къурайды. Маны хайырындан белгили болгъандыла битеу дунияга Къулайланы Къайсынны, Расул Гамзатовну, Коста Хетагуровну, Иса Капаевни атлары. Ол тере ёчюлмезге керекди. Форумну мында бардырылгъаны да бошдан туюлду. Орус тилни Шимал Кавказда магъанасын ёнчелер онг жокъду. Ол кеп ёмюрлени ичинде халкъланы огурулу ишлеге келлендиргенди эм бирикдиргенди. Эндиги болум билим беруу бла кюрегшенден, бир жанындан, кыралны бла жамауатны суррамларына, башха жанындан

а, илмуну шендюю айныу даражасына келишген жангы профессионал амалланы бла стратегияланы излейди.

Шимал Кавказ – тутхучу айныуну тийресиди, анда окууга артыкъда уллу эс бурулады. Ол да бошдан туюлду. СКФО-ну регионларыны айныулары, жашнаулары да билим бериуню даражасына кере болгъаны сёзсюзду. Бу форум а билим бериуню технологиялары, педагогиканы шендюю амаллары, профильли окуу учрежденияланы сынаулары бла шагъырей этиюну алаят майдаыды».

КЪМР-ни Башчысыны Бла Правительство Суну Пресс-Службасы.

Шабат кюн, 2015 жылны 21-чи марты
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

Тюбешу

Бирге ишлеуню онлары сюзюлгендиле

18-чи мартда Москвада Абхазия Республиканы Посольствосуну межамында Абхазия Республиканы Россей Федерацияда Энчи эм Толу эркинликли посолу **Игорь Ахбаны** РФ-ни Къырал Думасыны депутаты, Энчи иеликни вопрслары жаны бла комитетни председателини орунбасары **Анатолий Бифов** бла тюбешу болгъанды. Ол шух эмда бир бирни ангылау халда байбаргъанды. Анга къатышханла тыш эм ич политиканы магъа-

налы вопрсларыны юсюнден кеслери оюмларын айтхандыла.

Тюбешуе дагыда регионла аралы бирге ишлеуню жоллары бла амаллары сюзюлгендиле. Ол санда жаш тёлую юйретуу жаны бла сынауну бир бирге туура этию онларына къаралгъанды. Абхазияны бла Къабарты-Малкъарны къарындаш халкъларыны культура байламлыкъларын кючлендирити кереклиси айтылгъанды.

ЖЕР-ЖЕРЛИ САМОУПРАВЛЕНИЕ

Излеулери - эркинликлерин жууаплылыкъларына келишдириу

Орта кюн Правительствону юйюнде «КЪМР-де муниципал къуралыулары совети» ассоциацияны (АСМО-ну) отчёт жыйылуу болгъанды. Аны организацияны башчысы Максим Панагов бардыргъанды. Кенгешге Парламентни спикери Татьяна Егорова, премьер-министр Мусукланы Алий, КЪМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы Владимир Битоков, Конституция судюню председатели Геляхманы Абдуллах, баш федерал инспектор Алексей Вербицкий, министрле, депутатла, Жамауат палатаны келечилери, жер-жерли къуралыулары башчылары да къатышхандыла.

Бек алгъа Мусукланы Алий Къабарты-Малкъарны Башчысы Юрий Кокковну кенгешге къатышханла алгъышлауун окугъанды. Анда ол республикада муниципал власть органлага керекли правоу база къуралгъанын, алада сынаулу специалистле ишленгенлерин белгилегенди. «Жер-жерли властыла башламлыкъла этерге юйренгендиле, эл депутатланы профессионал билимлери ёсгенди, алагда халкъланы жанындан ышануулу барды», деп айтылады документде.

Алыкъа проблемала болгъанлары да чертиледи. Бек алгъа ол муниципал къуралыулары финанс жалынчакъсызлыкъларын жалчытыу бла байламлыды. «Эллени бла шархларны экономика болумларын игилендир мурат бла алада шендюю излемлеге тийишли производстволар ачарга, гитче эм орталыкъ бизнесни, фермер мюкклени айнытырча онгла къуарга керекди. Къыралны баш борчу – халкъланы излемлерин жалчытыу, жарсымазча этюю. Муниципал власть органла адамланы харкюнлюк жумушларына сакъ болургъа, жашауларын тынч этерге керекдиле. Биз а сизге мындан ары да болушурга хазырбыз», деп айтылады документде.

Биз бла Максим Панагов АСМО-ну былытр ишини юсюнден отчёт этгенди. Аны аллында уа республиканы онучуларына эллеге этилген болушлукъ ючюн ыразылыгын айтханды. «Былытр, федерал программалага тири къатышып, элде 155 социальный магъаналы объект ишленгенди. Ол санда саулыкъ сакълау 62 учреждение, билим беруу 15 мекеме, 23 спорт комплекс хайырлангырга берилгендиле», дегенди.

Ол келтирген шартлага кере, былытр тюрю-тюрю субсиди-

айнытыу министри Рахайланы Борис селешгенди. Ол келтирген шартлага кере, былытр республиканы кесинде 117 миллиард сом багъасы продукция чыгарылгъанды, ол санда промышленностьда 37,1 миллиард, сатыу-алыуда 100,2 миллиард, эл мюлке уа 34,3 миллиард сомга жумушла толтурулгъандыла. «Алай бла макроэкономика керюмдюлени ёсюлерин жалчыталгъанбыз. Аны бла бирге уа инвестицияланы кебетирге да келгенди къолубуздан. Былытр республикада жашауда бардырылгъан инвестпроектле 27 миллиард сомну тутхандыла», деп, министр аладан бек магъаналыны туура этгенди.

Былытр иш хакъ кетюрюлюп, орта эсеп бла 19,8 минг сомга жетгенди. Болсада районлада уа бу жаны бла болум алыкъа ыразы болурча туюлду. Рахай улу айтханыча, бир-бир жерледе айлыкъ 12-13 минг сом бла чекленеди. «Мындан ары алай ишлерге жарарыкъ туюлду», деп чертгенди.

Сёзюню ахырында ол муниципалитетле бюджет къалайларын ёсдюрюрге керек болгъанларын белгилегенди. «Бюгюнлюкде уа жер-жерли власть органланы файдалары аланы кеслерин кереклерин жалданда 33 процентге жалчытадыла. Алай аны кебетир онгла уа кепдюле», деп, министр аланы санап чыкъгъанды. Аны бла бирге эллени бла районланы айнытыну генеральный планы болмагъаны, сервисни объектлери бир тюрю низам сакъланмай ишленгенлери да файдаланы ёсдюрюрге чырмау этедиле.

Биз бла АСМО-ну таматасыны орунбасарлары айтырылгъандыла. Бу къуллукъга Черек эм Прохладна районну башчылары Муртазаланы Борис бла Сергей Говоров тийишли керюлгендиле.

Бир-бир эллени бла шархларны администрацияларыны таматалары алышынганлары бла байламлы Ассоциацияны къаууму да тюрендирилгенди. Дагында ревизия комиссияны отчёту къабыл керюлгенди.

Кенгеш толтуруу эм жер-жерли власть органлага тийишли эсгертиле этюу бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Хурметлеу

Не сыйлы сауыгъа да тийишли тёлю

Огъары Малкъарны 2-чи номерли орта школунда отуздан аслам абдан адамга къууанч халда Уллу Хорламны 70-жыллыгына аталгъан майдалла берилгендиле. Саулукълары осал, къарыусулзаны уа администрацияны келечилери юйлеринде жокълагъандыла. Саулайда элде сауыгаланганланы саны 58 адамды.

Жыйылууну ача, элли администрациясыны башчысы Атабийланы Аслан: «Огурулу таматала, бюгюнлюкде мамыр кёкню тюбюнде, азатлыкъда, къууана жашагъаныбыз сизни хайырыгъызды. Жаныгъызы, къаныгъызыны аймай, Уллу Хорламны келтиргенсиз.

Фронтха болушлукъга тылда кючюгюню аймай кюрегшенисиз. Къыралны аягъы юсюне салырга, айнытыу себеплик этгенсиз. Уллу Ата журт урушну, кёчюгюнюкюню сынагъан тёлюге бюгюнлюкде юбилей майдалладан да бийик сауыгъала тийишлидиле», дегенди.

Ол кюн келгенлеге Черек районун администрациясыны

башчысы Муртазаланы Борисни атындан алгъышлау письмону муниципалитетни ишлери бла кюрегшген Байсыланы Харун кёкнюгъанды. Генерал – майор Къарчаланы Харуну эм районну прокурору Заур Нарагуевни атларындан да Атабийланы Аслан жыйылганланы энчи алгъышлагъанды.

Биз бла Огъары Малкъарны эки школуну да окуучулары кеслерини концерт программаларын кёргюзгендиле. Ол кюн юбилярлага республиканы сыйлы артисти Гадийланы Зоя да жырлагъанды. Мында къонакълага деп алаят аш къангала да къурагъан эдиле.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

БАЙРАМ

Китапны бир зат да алышындыраллык туююлдо!

Тюне Къабарты – Малкърда Къырал концерт залда Сабий эм жаш тѳло китапны ыйыгыны кѳууанчлы халда ачылуу болганды. Бу проект, жыл сайын Россейни битеу регионларында бардырылып, жашчыкланы бла кызычкыланы китапланы сюереге, аланы мағаналарын аңгыларга, жазуучулары кыйыларын багалай билрге юйретеди.

«Книжкины именины» деген ат бла байрам сабий жазуучу Лев Кассильны башламчылыгы бла биринчи кере Москвада 1943 жылда бардырылганды. Мартны сууук кюнлеринден биринде москвачы жашчыкыла бла кызычкыла эски пальточукыла бла жамау уюкчукылада Союзланы юйоне жыйылгандыла. Жаннган чыракыланы жарыккылары урушдан апчыган, мудах кѳзчюклерин кѳамата, ала

Саугалау церемония.

ючюн жюрек ыразылыгын билдирип, быйылгы проект Адабиятны жылыны чегинде бардырылганы анга энчи мағана бергенин чертгенди. «Китап юйретеди адамны жарсыргга, кыатындагылагула улуу кѳлю болмазга, жашауну аңгыларга, сюереге да», - деп кѳшханды министр, сѳзюн бошай.

Сора республикада жылны ичинде бардырылган «Нам этот мир завещано беречь!», «Радостное чтение», «Книга, которая помогла мне», «Папа, прочти мне!» деген эришулени номинацияларында хорлаганланы сыйлы грамотала бла саугалагандыла. Ачылуу церемония жаш кѳарауучулары кѳууандыргган фейерверкле бла

«Ровесницы» сабий тепсеу кѳаууу.

жазыучулары бла поэтлени сейир, кѳл этдирген хапарларына кѳулак салып тынгылагандыла. Ма алай белгиленгенди эм алгга кѳыралыбызда ол мағаналы байрам.

Энди уа хар жылдан бу проектни чегинде библиотекалада, башха культура аралада да жаш окуучула бла тюешиуле, эришиуле, оюн халда викторинала кѳурагган ахшы тѳреге айланганды. Быйыл да ГКЗ – ны фойесинде, болуучусуа, «Книги на все времена» деген алапат кѳрмюге сейир улуу эди. Алайда шахарны библиотекаларыны ишчилери, сабийлеге элберле айтып, соруула берип, китапланы, аланы авторларыны юслеринден да ушак бардыргандыла.

Концерт программа уа «Бирге биз улуу гюл кысымбыз» деген шѳхлукыга, ачыккыкыга чакыргган жыр бла башланганды. М. Горький атлы орус кѳырал драма театры актѳрлары, СКГИИ – ни студентлери бла республиканы искусстволарыны школларында юйренгенле жомаккыланы жигитлерини сѳфатла-

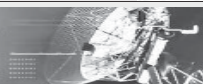
рында сабийлени китапланы сейир дуняларына жол нѳгерле этип, аланы жырга – оюннга да кѳшхандыла.

КѳМР-ни культура министри Мухадин Кумахов да, кесини жанындан жаш артистлеге, сценаристлеге, режиссѳрлага да быллай алапат, жарык байрамны кѳурагганлары

ахырына жетгенди. Аны чегинде мѳрпоятыла уа республиканы шахарларында бла эллеринде сау ыйык баргганлай турлукдула.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат.
Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алганды.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Адыгея жазлык битимлени 18 мингге жууук гектарда ѳсдорлюкдю

Адыгеяда жазлык битимлени урлуклары 17,5 минг гектарга себерикдиле, ол 2014 жылда себилгениден эсе 500 гектарга кѳдю. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине республиканы эл мюлкюню башчысы Юрий Петров билдиргенди.

Урлук себуи мартны ортасында башланганды. Шѳндюге дери алай иш 1,4 минг гектарда бардырылганды, зынтхыны, кѳк кѳудоруну эм кѳпжилык кырдыкланы урлуклары 75 минг чакылы бир гектарга себилгендиле.

Ахыр эки жылны ичинде республика 500 мингшер тонна мирзѳу жыйганды. Жети жылны ичинде уа Адыгеяны жерчилик бѳлююю ахшы жетишимле болдуруп турады, тирлик бла Юг федеральный округда Краснодар крайдан сора экинчи жердеди.

Немисли компанияны проектин кѳырал болушлук бла жалчытырыккыдыла

Краснодарда эл мюлк техника чыгаруучу CLAAS деген немисли компанияны проектин кенгертуону крайны оюучулары кабыл этгендиле. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине Къобанны вице-губернатору Иван Перонкону аппаратында айтхандыла.

Предприятие власть органлага кѳыралны жанындан болушлук этигиз деп тилерге эркинлик алганды. Ол, сѳз ючюн, налог преференцияла неда кредитле жаны бла компенсациялары процент ставкалары болурга боллукдула,-деп аңгылатхандыла ведомствода.

Мында жыл сайын минг чакылы бир трактор бла комбайн чыгарадыла. Кенгертилгенден сора предприятияны кючю эки кереге кѳбейиркиди, сора техниканы толусунлай мында чыгарып башларыкыдыла, заводну жери да 10 кереге кенгертилликди. Шѳндю заводда 250 чакылы бир адам ишлейди. Жангы кючле хайырланылыргга берилселе, ишчилени саны эки кереге кѳбейиркиди.

Фронтчула жамауат транспортда хаккысыз жюрююкдюле

Астрахананы Улуу Ата журт урушну ветеранлары эм аланы биргелерине айланганла Хорламы 70-жыллыгын байрамлаган кюнде жамауат транспортда хаккысыз тѳлемей айланарыкыдыла. Ала ючюн этилген кѳоранчланы транспортчула тѳлерикдиле, деп айтхандыла ТАСС-ны корреспондентине областны губернаторуну пресс-службасында.

Бу льготаланы автобускада, маршрут таксиледе эм муниципалитетлени араларында жюрюген шахар транспортлада хайырланыргга боллукду. Адамланы ташуучула бу иш жаны болуп кѳалмай, анга намыслы ишгеча эс бургандыла.

Тукѳум кѳалалагга бир атадан жайылганла кѳарарыкыдыла

Шимал Осетияны оюучулары тукѳум советлени культуралы мағаналары болган объектлени кѳоруулар мурат бла тукѳум кѳалалагга кѳз-кѳулак болурга чакыргандыла. «Кѳалалары болган тукѳумла аланы контролыга алыргга керекдиле, биз да кеси жаныбыздан не керек эсе этербиз, созмай келлик документлени жарашдырыбыз», - дегенди жыйылууда республиканы правительствосуну биринчи вице-премьери Азамат Халиков, шѳндю кѳп объект «иесиз халда» болганларын энчи чертип.

ТАСС-ны корреспондентине тарыхчы эм этнограф Таймурз Плиев айтханга кѳре, кѳп кѳала, артыкыда Куртатин тарындагыла XIII эм XIV ѳмюрледе ишленгендиле. Ол айтханга кѳре, Кавказда бек улуу некропольну «кѳлгенлени шахарын» - XIII ѳмюрде жашагган аланла ишленгендиле. «Алимле эндиге дери да шарт тохташдыралмагандыла ол объект кѳачан ишленгенин. Ол Египетдеги пирамидала бла тенгши болур, дейдиле тарыхчыла.

Сакатлагга - ариулуккуну залы ачылыргга

Инушетияда чекленген онгллары болган адамлага ариулуккуну биринчи залы ишлеп башлаганды. Арбачыкыла бла айланган сакатла кѳаллай кыйынлыккыла сынагганларын бек уста биеди учреждениены оюучусу Мадина Ахилгова.

Алгын ол пластикалы операцияланы хирургу эди, энди уа салонну директоруду. Аварияга тюшюп, сакат арбачыкыга таянган эсе да, онуга кѳре жашорга юйренгенди. Сора, проект жарашдырып, грант алганды эм ишлеп башлаганды.

Ипотека

Кредитлени - учуз багга бла

Сбербанк «Кѳырал себеплик этиу бла ипотека» деген акцияны бардырып башлаганды. Аны хайырланыргга суйгенле заявкларын бу жылны ахырына дери берирге боллукдула. Кредитни ставкасы 12 процентден артык боллук туююлдо. Биринчи тѳлеуно ѳлчѳми ол ахчаны бешден бириди. Кредит кеси да 30 жылга дери болжалгы берилликди.

Банкны Къабарты-Малкърда бѳлюмюнден билдиргенлерине кѳре, бу программа бла бек кѳбюсю – 3 миллион сом хайырланылыргга боллукду. Фатарланы уа жаланда юридический лицоландан сатып алыргга эркинлик бериледи.

Келир жылны март айына дери банк бу программаны чеклеринде 200 миллиарддан аслам сом берирге умутлуду. Хайырланыучу-

ладан аны бла байламлы бир тюрлю комиссия тѳлеуле изленирик туююлдо. «Ипотека сферага кѳырал болушлук этиу – ол фатар сатып алыргга суйгенлеге, кѳурулуш бѳлюмге да себеплик боллукду», - дейди банкны КѳМР-де филиалыны башчысы Хамидби Урусбиев.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Жашауңу, ағамланы, тегерекдеги кыдууретни

Чыгармачылык жолугуз жарык болсун!

Бююн, Поэзияны халкыла аралы кюнде, биз сизни бир кыууну назмучу бла шагырей этерге сиебиз. Бек таматага – **Мамеланы Муссага** – кеп кыламы 80 боллукыду. Ол Кенделенде жашайды. Бек жарык келлю адамды. Шахтада ишлегенди, уста хуначы, кырулушчу болуп тюрлю-тюрлю жерледе урунганды.

Семенланы Зекерия (Акы Би-чаксыз) 1960 жылда Тюркно Афион шахарыны тийресиндеги Килиса деген элчиликте тууганды. Лицейде орта билим алгандан сора эки жылга жууук юристле хазыраган бийик окуу юйде окуганды.

Ол Ата журтун (Кырачай-Малкыарны) жер жаннетине санаиды. Бусагатада юй бийчеси Кыршаланы Земфира бла бирге Нальчикде жашайды. Ана тили, 63 миллети бла жаны бир болганын а, айхайд, аны хар жазган сезюнде, тизгининде, назмуусунда эслерге боллукыду:

Сютюн ичип, хантын ашап,

*Сабийликте эркин жашап,
Байрам кюнде: «Анам!»-деген,
Бекми кыйынд сыйын керген?*

*Жарсыу кюнде – таша кеткен,
Асыу кюнде – кыйтып келген,
Кесин халкыдан ерге керген,
Ким эсе да туйюлдо бизден!*

Газаланы Аминат аныкочу кызыды. Аграр университетни ахыр курсунда окуйду. Назму жазып тууган элинде школ жылларындан бери кюрошеди. Аны хар чыгармасында кеси жерин, кеси жолун табарга итингенини энчи тамгасы, жоруугу, солуюу эсленеди:

*Атлайма абынып,
Кылмаз ючюн батып,
Кирмез кибик керге,
Жюрек: «Ерге, ерге-
Тазалыкыга, кекге!»*

*Кыйын, узакды жол.
Тюзлюк, мени бла бол...*

Глашланы Лейла Огыры Жемталанданды. Бусагатада медучилищеде окуйт

турады. Заманны башхала эслеялмаган жюрюшюн кергенчады ол өз чыгармасында:

*Жашау алайды, адам жулк этмез,
Сабий кыуанчха бир зат да жетмез.
Жылланы жюреке асырайык,
Эсге тюшюре, жарый жашайык.*

Байтууганланы Исмайыл Төбөн Чегемде жашайды. Акыйман Кыайсынны атын жюрюткен мектепни сохтасыды. Жазычулукыга берилмей, бошунакыга өтдюрген хазна кюню жокыду. Элини, миллетины айтхылык адамларын, тегерегинде кыдууретни аламатын ол тизгинлерине кытарларга бек өчюду.

Хурметли газет окуучуларыбыз, бююн сиз шагырей боллук назмучуларыбызны хар бирине да узак өмюр, чыгармачылык иште уа уллу жетишимле тежейик.

БЕПАЙЛАНЫ Муталип, «Заман» газетни баш редакторуру орунбасары, Кашгарлы Махмут аты Халкыла аралы сауганы лауреаты.

М.М.М.М.М.М. Мусса

Сюймеклик жыр

Кенделендеди мен келген ыз,
Танышайык, кырачайлы кызы.

Таула бийик, кылай жетейми?
Кел, Зухура, алып кетейим.

Жаналла дум-ала кезлеринг,
Жюрегиме жете сөзлеринг.
Бек сиеме, кесинг билесе,
Кыарасам, бек ариу килесе.

Кыалмабыз сени бла дауга,
Барыбыз бирге Элбрус тауга.

Жюрекни санга кенг ачарма,
Келмесенг а - алып кыачарма!

Анама

Башымы салып кеп жатханма,
Багыялы анада билекте.
Мен кзуруда алгыш айтханма,
Аналада асыл жюрекеге.

Кыйын эдиле аналары
Жашауда биринчи жыллары...
Чачымы сылай-сылай аны
Бир огурулу, зыбыр кюллары.

Анам мени бир да чыгармай,
Сууук болады деп эшикге.
Кече белей, теше аямай,
Жанындагы эски бешикге.

Анама багъа бичалмайма,
Мен ыразы болуп кыалама.
Ол этген татыулу ашладан,
Мен ашамаганлай тояма.

Тууганлы да эшитмегенме
Анамы бир тюрлю кыргышын,
Бююн да эшитгенлей жюрюйме,
Анама сыйлы уа алгышын.

Гагаринге

Жулдузлагга биринчи жол
Бизни Гагарин салганды,
Битеу кыралладан да ол
Сыйлы орденле алганды.

Хар кыйда да аны атын
Черттип, суйюп айтадыла.
Керюрге жашны сыфатын,
Шам Москвага кыйтадыла.

*С.С.С.С.С.С. Зекерия
(Акы Би-чаксыз)*

Кесинг бизде, эсинг элде

Сютюн ичип, хантын ашап,
Сабийликте эркин жашап,
Байрам кюнде анам деген,
Бекми кыйынд сыйын керген?

Жарсыу кюнде – таша кеткен,
Асыу кюнде – кыйтып келген,
Кесин халкыдан ерге керген,
Ким эсе да туйюлдо бизден.

Таша жерде кертип кесген,
Халкы аллында жамау этген...
Ким керсе да анда тюзлюк,
Мен туралмам анга тезюю.

Анам, атам, журтум, халкымы –
Барысы да жаным, саным!
Жан кыйналса, тынгылап кыйомам,
Сенден артха бир да кыалмам.

Кесинг бизде, эсинг элде,
Мында тюзлюк керемесе?
Эсинг бизге кыйтмай эсе,
Кесинг бар да анда тепсе!

Жигит барад, жырлай-жырлай

Бурма чачын тарай-тарай,
Тегерекке кырай-кырай,
Кеси айтып, кеси тынгылай,
Жигит барад, жырлай-жырлай...

Бара-барып, тохтап кыалды,
Сагышлары тойга тайды,
Кез кыса да, кырай анга,
Суйген кызы, кыбуз согъа.

Субай санлы, кытас чачлы,

Кылай тапды аны халы.
Жюреги да ары тартды,
Суймеклики отун жаккыды.

Кыюп кетди, кыламай эси,
Жол ауузда, кыалды кеси,
Санларында кыаны чапды,
Жюрек жауу эрип кыалды.

Ач да кыара кюбюрюн...

Тюз туйюлдо сени жолунг,
Барганын кый, ананга сор.
Ана сезде табарса жол,
Анады ол, адамга кыол.

Элден алып хар нени,
Тюрлендирдинг кесинги.
Ананг кыйган саугага,
Бермей кыйдунг эсинги.

Сюе эсенг кюлюрюн,
Ач да кыара кюбюрюн.
Намыс, адеп бар анда,
Ал да айлан кыйда да.

Айран байрамы

Таулу халкыны айраны-
Бек уллуду байрамы!
Жыйылганбыз байрамга,
Кырачайда Баллыга

Уллу – гитче халкылары,
Чакыргыганбыз болганын,
Кыуанчыбыз уллуду,
Баллы адам толуду.

Айтылдыла алгышыла
Мамырлыкыга, хошлукыга.
Ичилдиде айранла,
Рахатлыкыга, саулукыга.

Бу айранды, айранды,
Кырачайда тууганды.
Тууган кюнде атын да
Таулу халкыдан алганды.

Кеп болсунла халкымы
Байрамлары, кыуанчы.
Жарсымасын дунияны
Адамлары, халкылары.

Жашасынла бары да –
Кыарылу да, онгсуз да
Хар ким кеси жолунда,
Инжилмесин бири да.

Жюрек ауруу

Ханий кыартлыкыда жюреги
арыганды,
Ауруу кысыханда,
дохтурга барганды.

Жашым, болушлук эт да манга,
Бу жюреке бир кыара.

Жюк болганды кыартлык да
жаныма,
Эркин чабалмай кыалганма
аллыма.

-Алай уллу туйюлдо хата, жарсыма,
Бусагатадан иги боллукыса,-

Дохтур кеп берип, ышарды,
Кыагытха дарманла жазды.

Заман өтүп, дохтурну керюп
орамда,
Разылык берди, игиме деп
бусагатада.

Ызына кыйтса санга барлыкыма,
Ол иги дармандан энгта аллыкыма.

Эсине тюшюралмай жазган
дарманын,
Дохтур излейди берген кыагытын:

«Кыйда? Мен берген кыагытха
бир кыарайым,
Андан да алапат дарманла
жазайым»...

Кыол аяз тенгли бир кыагыт
берген эдинг,
Кюнде юч кере ичерсе деген эдинг.

Барганын жырты да иче
кыйырындан,
Бошاپ кыйганма асыры
жаратхандан...

Эгечим Лейла, тилегим санга

Жюрюген жолунг ариуду, тапды,
Жердеги ызын кыалынды, акды.

Табындан айтаса, сөзлеринг китапча,
Сукылапып тынгыларча,
кыуанып окуурча.

Жарыкыны жазаса, жулкыламай
тураса,
Кюндюзю кюнча, кечеге айча.

Таулада гюлсе, кыараган кезге.
Кыумлада сууса, суусаган тилге.

Жюрегинг алтын. Алайлай
кыалсын,
Тюрленмей барсын, багыасын
тапсын.

Насыбын толсун жюрегинг суйюп
Кыуанып жаша, жашауга кюлюп

Эгечим Лейля, тилегим санга,
Саулукылу жаша хар неден алгя!

Эшик бол да сюел ерге

Жети таудан ауган таулу,
Тюзде ташха нек абындын?
Оюн туйюлдо жашау жолу,
Былай женгил нек арыдынг.

Кыйналмаган жанмы барды,
Арыган бла жан чыкмайды.
Заман тарды, амал барды,
Кыйын жолну табы барды.

Кеп салмаган өч алмайды,
Жарсыуну кый, базычу бол,
Арта барган жер тапмайды,
Сагышны кый, чабычу бол.

Кепюр кыймай сел алса да,
Кенг турма да, өтучю бол.
Кыар орунуну кыан жауса да,
Эс берме да, өтучю бол.

Бешик болма тепмей жерде,
Жауунг санга кюлмей өтсюн.
Эшик бол да, сюел ерге,
Кыолун берсин өтөр ючюн.

Эмга кеслерин ангыларгъа итиниүлюк

Сен келдинг...

Кыйын эсе жашау желим
Къаруу бермей мени эсим
Жашай эдим жангыз кесим
Киши бла болмай ишим.

Сен келдинг...

Кёзлерингде умутну тамгъасы,
Жюрегиме тамганы урдунг.
Къолларынгда насыпны саугъасы,
Къаныма дарманлай болдунг.

Сен келдинг...

Тюйолме жангыз, туюолме жалан,
Кишиде да жокъ менде болгъан.
Насыбы толуп, жашау онгнган,
Кече да, кюн да жарыгы жаннган

Сен келдинг...

Соймекликини китабын жазып,
Бошайламай мен аны окуп,
Жанымы жартысы болуп,
Жашайламай жартымы къюп.

Сен келдинг...

Назму болуп, жыр болуп,
Къууанч бла харс уруп,
Кесимден да бек сени сюеме,
Кесимден да кеп санга тилейме.

Тура эдинг къысылып

Кёзлериме алданым,
Жюрегиме сормадым
Неңча жылны айландым,
Сени суйюп тапмайын.

Кёкге чыгып изледим,
Жерге энип тиледим,
Кеп ариугъа тюбедим,
Сени бир да кёрмедим.

Эс бердим да эсеме,
Къайтып келдим кесиме,
Кёзлерими къаматдым,
Жюрегими жокъладым.

Тура эдинг къысылып,
Жюрегиме жыйылып,
Сени алай тапханма,
Рахат болуп къалгъанма.

ТАЗАААНЫ Ашина

Барама кёпюрге

Ийнанмай тюшлеге,
Къапдырмай итлеге,
Сюеме ётерге –
Барама кёпюрге.

Атлайма, абынып,
Къалмаз ючюн батып,
Кирмез кибик кёрге,
Жюрек: «Ёрге, ёрге –
Тазалыкыгъа, кёкге!»

Кыйын, узакъды жол.
Тюзлюк, мени бла бол.

Элгенме, насыбым,
Жюрек рахатлыгым:
Болса тынчлыкъ юйде,
Дагыда жеримде.

Алданмай байлыкъгъа,
Буудурмай зарлыкъгъа,
Кюйген эсе да жан,
Къара ниет, хорлан.

Хорлар ючюн, ийнан,
Керекди кеп заман,
Заман а - акыйлман.

Кыйын, узакъды жол,
Аллах, мени бла бол...

Кетсек да биз, жангы кюнню сакълар
Жерден чыгып келген жашил
кырдык.

Мени уа бюгюн жюрегим жарык:
Таза ниет, билеме, къоруулар,

Къара сагъышланы битеу хорлар.
Керекмиди бизге андан артыкъ?
Жангы кюннге къарап къууанайыкъ,
Кыйынды деп тарыкъмайын къадар.

Кетсек да биз, жазда терек чагъар.
Бу дунияда насып да, кыйынлыкъ да
Берип, адамланы Аллах сынаар.

Билеме мен, къаллыкъды адамлыкъ да,
Билеме мен - къаллыкъды ёмюрге.
Да сора нек къоркъабыз ёлюрге?

Къайда, къайдады тазалыкъ?
Манга бир айтыгъыз, тилейме!
Мен эрттеден аны излейме.
Болурмамы мен табаллыкъ?..

Жылыу керекди, жарыкълыкъ.
Ала бир аздыла. Кюеме.
Кирден къутулургъа сюеме:
Къайда, къайдады тазалыкъ?

Намыс да, сый да бошду дейбиз,
Байракъ этип аманлыкъны,
Сатдыкъ, атдыкъ тазалыкъны.

Кимден, неден да не излейбиз?
Кирликбиз ахырда жерге.
Аллах сюерми кечерге?..

О тиширью! Аны жыйрыгы
Бюгюн бир бек къысхады.
Къайдады адет, намыс къайдады?
Аны атламы, къарамы да айтады:
Кел, мени бол.

Кесине тартады.
Акыйлгъа тынгыламайды къол.
Алдатады.
Тиширью. Аны жыйрыгы
Бюгюн бир бек ачыккъды.
Урлагъан чагъыры, къадарыча ачыды.

Ачады
Жюрекними ачады?
Жыйрыкнымы? Къачады.
Кесинденми къачады?
Эринденми къачады?
Кюледи.
Кюеди.
Жанады.
Сынады.
Батады.

Ёледи. Къайта да ёледи.
Нафсын ёлтюреди.
Кёмеди аны, жарсыусуз кёмеди.
Къарангыды кече.

Тынгысызма, билеме.
Жюрегим айтады.
Къан жугъу ай булутха батады.
Мени суйгеним, мени суйгеним
Аны фатарына къайтады.

О анам, къарангымы боллукъду кече?!
Булутла жапдыла бийикни.
Гоняхлы дуниядан, гоняхсыз жан кече,
Тёгюледи къаны кийикни.

Сен мангамы келген эдинг, уучу, бир айт?
Нек тураса былай кериле?
Шо сенсиз да тамамды!
Ызынг бла къайт!
Бёрюле, бёрюле, бёрюле!

О Аллах! Сынадынг деп
тарыкъмайма мен.

Бу кыйын, бу къатыш кезиуде.
Кесимими кёреме? Манга кюзюден...
Биреулен... суукълукъ кёзюнде.

О бёрю жыйыным, нек
къаршыбыз былай,
Бузлагъанча мени жюрегим?
Мен кеси кесимими турама хорлай –
Жютоле болдула тишлерим.

Сабырлыкъ! Къоруула мудахлыкъ
жырымдан,
Тынчлыкъны, шошлукъну билейик.
Ол уучу да, бёрю да, кийик да
болгъан

Мен кесимме, кимдеди терслик?..

Игилик.
Неди ол?

Къанатлы терекде?
Тазалыкъ жюрекде?

Игилик.
Неди ол?

Аманлыкъ.
Неди ол?

Чачылгъан уяла?
Билмесенг уяла?

Аманлыкъ.
Неди ол?

Айтчы,
неди бушуу?

Кёз жашы ананы?
Къурч ауузу къаманы?

Айтчы,
неди бушуу?

Айтчы,
неди къууанч?

Жыр, тепсеу, дамырлыкъ?
Туз, гыржын, мамырлыкъ?

Айтчы,
Неди къууанч?

Туууп, ойнай, тепсей, жырлай.
Жашай, сюе, кюе, жилий.
Къартлыкъ хар зат да ангылай
Ёлюп-кетип, къуруп къалай?!

БАЙТИУТЪАНЫ Исмаилов

Таулула

Тау эллери жете кёкге
Жашайдыла таулула,
Намыс мында Тыхтенгиге
Тенг аланлалла ала.

Была ташдан да суу сыкъгъан,
Кёпню билген адамла:
Намыс берген, намыс алгъан
Къартдан, жашдан да ала.

Таурухла, жомакъла билген,
Ёхтем кёллю адамла.
Адет-тёреге берилген,
Халкъгъа кертичилай къала.

Устазла

Устазла, кеп кыйналдыгъыз,
Бизге къара таньдыгъыз,
Билимини тик жолларын
Арымайын баралдыгъыз.

Кюрешлеге берилдигиз,
Бизде акыйл сиз кердигиз.
Чыгъардыгъыз окъу таугъа –
Билим жолуна тиздигиз.

Чегем таула

Ариудула Чегем таула,
Назылача субай къызла,
Акъ булутдан къарай башлары.
Уча бийик деу къушла.
Таулача ёхтемди жашлары.

Бийикдиле Чегем таула,
Назылача субай къызла,
Гарала чыгъа тауладан:
Жокъду зат ариу аладан.

ТАЗАААНЫ Лейла

Заман

Кюнле баралла, жылла озалла-
Гитче сабийле къартла болалла.
Заман учады, къуру чапханлай,
Жашау къачады тохтамагъанлай.

Бош кюрешесе аны тыяргъа...
Сен бек сюесе артха къайтыргъа:
Жауун тюбюнде жалан чабаргъа,
Кызыу кюнледе суугъа къачаргъа.

Жашау алайда, адам жукъ этмез,
Сабий къууанча бир зат да жетмез.
Жылланы жюрекде асырайыкъ,
Эсге тюшоре, жарый жашайыкъ.

Аппама

Тюбешип къучакъласам,
Мамырлыкъ, тынчлыкъ келе.
Кёзлерине къарасам,
Жай ариулукъ кериле.

Кёрюрсе анга къарап,
Бек оюнлу инсанни.
Не жарсыуунг да къорап.
Бир жарыгъанын жанни.

Жюреги хауа кибик,
Битеу жерни къучакълый.
Ол манга кюнчук кибик,
Жашаууму ачыкълый.

Ярмарка

Усталыккыны тынгылы ойлап сайларгъа

Къабарты-Малкъар къырал университетде «Компас абитуриента» деген ярмарка бардырылганды. Аны КЪМР-ни Урунуу, иш бла жалчытыу эм социальный къоруулау министрствосуну Социальный болушлук берген арасы къураганды.

Анда КЪМКЪУ, Къабарты-Малкъар къырал аграр университет, Искусстволаны Шимал-Кавказ институту, профессионал билим берген учрежденияла эмда Нальчик шахарны библиотекаларында ишлегенле да жаш адамлагъа онтогуз усталыккыны сайларгъа онг болганын кёрюзгендиле.

Ярмаркагъа Север Осетия-Аланияда, Пятигорскде, Дондагъы Ростовда бийик окъуу юлени, Юг федерал, Шимал-Кавказ федерал, РФ-ни Саулукъ сакълау министрствосуну Волгоградда къырал медицина, Пятигорскну къырал лингвистика университетлерин,

РФ-ни Президентинде Россейни халкъ мюлкюню эм къырал службасыны академиясыны – филиалыны эм башха вузлары да келечилери келген эдиле.

Усталыгын жюреги тартып, билим сайлагъан адам жетишимли болмай къалмайды. Алай кепле вузда окъуй

Баразбийланы Муслим сёлешеди.

Аш-азыкъ этерге юйретген колледжни келечилери.

туруп да, арсарлы боладыла тюз сайлау этгенлерине бла къалгъанларына. Ма аллай сокъуранула болмаз ючюн, къураладыла быллай ярмаркала, -дегенди урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулауу министри Тюбейланы Альберт.

КЪМР-ни Парламентини Председателини орунбасары Жанатайлы Салим а бийик билимли жаш адамла республиканы, къыралны да келир заманыны тутуруклары болгъанларын чертип айтханды. Аны себепли окъургъа, сайлагъан усталыгынгъызда профессионалла болургъа итинигиз, дегенди. Къабарты-Малкъар къырал университетни проректору Баразбийланы Муслим, Къабарты-Малкъар къырал аграрный университетни проректору Къудайлы Руслан да жаш адамлары тюз сайлау этиуери улуу магъананы тутханын белгилегендиле.

Ростов областдан техника илмуланы доктору, кафедраны таматасы Андрей Саак, Пятигорскну медико-фармацевт институтуну директоруну

орунбасары, педагогика илмуланы доктору Елена Говердовская, Север Осетия-Аланияны тау-металлургия институтуну профессору Валерий Сазаяев да школчулагъа насыихат сёзлерин айтхандыла. Къабарты-Малкъар къырал университетни оюучулары алыны бери чакъыргъанлары ючюн ыразылыкларынын билдиргендиле.

Андан сора КЪМКЪУ-ну «Кафа» ансамбли эмда «АМИКС» жыр-тепсеу коллективи аруу тепсеулерин, жырлары бла да жыйылгъанлары къуандыр-гандыла.

Ярмаркагъа келгенлени саны юч жюзден атлагъан эди. Жаш адамла, бир-бирлери уа ата-аналары бла бирге залда кеп заман айланып, хар затны да тынгылы тинтгендиле. Ала усталык сайлаулауу улуу жууаппылык бла къаргъанлары эслене эди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

КЕРТИ БЛА ЁТЮРЮК

Тарыхчыла Хорламны юсюнден жалгъан акъылла кёбейгенлерин айтхандыла

Улуу Ата журт урушда Хорламны 70-жыллыкъ юбилейини аллында тарыхчыла уруш шартлары терс кёрюзюню эмда анга жангыдан багъа бичиуну сылтауларын сюзгендиле. Россейни Шёндюгю тарыхыны музейинде «Тверская, 21» дискуссия клубда Россейден, АБШ-дан, Польшадан бла Словакиядан алимле кеслерини оюмларын билдиргендиле.

Россейли тарыхны институтуну директору Юрий Петров терс кёрюзюлген шартладан бир къауумун келтиргенди. Аладан бири- Германия Совет Союз анга биринчи болуп чабаргъа умуг эте эди да, ма аны болдурмазча мадар этер мурат бла уруш ачханды СССРге. Тарыхчы уа «Барбаросса» план ол сылтауы да къарамай жарашдырылганын немисли архивледен ачыкъ болганын белгилейди.

Башха миф-партизан къымылдау жаланда совет спецслужбаланы хайырындан жетишимли болганды. Дагыда бир ётюрюкню сылтауу –Къызыл Аскерни хорламнында лед-лизи магъанасы. Юрий Петров бу шарт эки кере тюрлендирилгенин айырып айтады. Тышандан келтирилген сауутла, отлукъ, аш-азыкъ продуктла да совет техниканы бла ресурслары бек аз кесегин

тутхандыла деп, Совет Союзну заманында алай чертилгенди. СССР чачылгандан сора уа, Западны болушлугу болмай, биз ол урушда хорлаялык туююл эдик, деп тебирегендиле.

Совет аскерлени Восток Европада ишлерине да башха тюрлю багъа берилип башланганды. Бек улуу ётюрюк деп Петров муну санаганды - Германияда бизни аскерчилерибиз миллионла бла тиширулагъа артыкчылык этгендиле. Кертиди, аллайла да болгандыла, алай бек аз. Аскерде анга бек улуу аманлыккъгача къарагандыла.

Сатхычылыккыны (коллорабационизмни) юсюнден айтханды, Прибалтиканы къыралларында бла Украинада коллабационист къауумлары энди азатлау ючюн юрешчилеге санайдыла.

Финляндиячы тарыхчы эмда правону къоруулауучу Йохан Бекман Прибалтиканы къыралларында халны юсюнден оюмун айтханды. Ол акъыл этгенден, Латвияда, Литвада, Эстонияда, энди уа Украинада урушха жангыдан багъа бичиуну сылтауу не къадар кеп адамны Россейге къажуу бурууду.

«Бек аманы уа – башха запад къыралла Прибалтикагъа жакъ басып, неофашизм бол-

гъанына женгдирмегенлериди. Европарламентни бир-бир депутатлары анда орусуланы бир тюрлю политика эркинликлери болмагъанларын хабарлары да жокуду. Биз аны юсюнден айтсакъ, ала ол Кремльни пропагандасыды, деп къоядыла, -дегенди Йохан Бекман.

Кертиди, къырал тилден экзамен бералсанг, эркинликле къоллу боласа. Сёз ючюн, латыш тили билген Нил Ушаков Риганы мэрини сайланганды. Эстонияны правительствосунда да бардыла оруслу къуллукъчула.

Йохан Бекман юч прибалтикалы республикада СС-ни ветеранлары, ачыкъ жыйылгъанларыны, властьладан да болушлукъ алгъанларыны юсюнден да айтханды. Аллай ишлерин а ала рейхни сейрлерин угъай, жалынчакъсызлыгыбызны къоруулагъандыла, деп ангъалатадыла. Латвияны юсюнден керти окуна алай айтыргъа боллукъду, анда немисли эмда латыш аскер бёлюмле бир бирлерине от ачхан кезиуле болгандыла.

Миннесота университетни профессору Тодд Джеффри Лефко неофашизмни жайыла барыууну сылтаууну социальный эм къырал институтлагъа ышанмаулукъ кюч-

леннгенинде эмда дуняда ырахатлыкъ болмагъанында кёредиле. Аны бла бирге ол башхаланы кёрюп болмагъанла не заманда да табылгандыла, алай къыралны алагъа къалай къарагъанындан да кеп зат къалады, дегенди. Аланы ниетлерин жайыуыгъа, ол оюм этгенден, шёндюгю басма органла да себеплик этедиле.

«Экинчи дуня урушда СССР-ни магъанасыны юсюнден оюмла политика болумгъа кере тюрленгендиле. Уруш жылда биз союзникле болгъанбыз, АБШ-да «Дядя Джо» (Сталиннге алай айтхандыла) деген фильм алдырылгъа да сыйгендиле. Алай урушдан сора, эки жанына да ядерный къорктуу чыкыгъанлай, хал арталлыда тюрленгенди, -дегенди Лефко.

Полякы публицист Адам Смех а Украинада неонацизм былтыр власть алшынгандан сора кюч алып башлагъанын чертип айтханды.

«Украинлы национализм шёндюгю халда бир тюрлю сылтаусуз жаратылганды. Аллайланы кючлери бла тюрлендирилгенди анда къырал къурулуш да. Жаланда Виктор Ющенко Бандерагъа бла Шухевичге Украинаны Жигити деген ат бергенде башланган эдиле къозгальула (Виктор

Янукович ол оноуну кетерген эди-«Известия»), - деп ангъалатханды Адам Смех.

Ол кеси да Запад Украинада болгъанды эмда миллетчиликни кюч ала барыууна, националист организацияланы бла аскер формироваияланы членлерине регионда эсертмеле салынып башланган кезиуге «бандеризация» деп атаганды. Полякы публицист Варшаваны оюучу къуллукъчуларына жаны украинлы властьла бла байламлыкларында кужур шартлагъа да эс бургъанды.

Ала Россейге къажуу бурулгъан ниетлеге угъай демейдиле, жангы властьланы украинлы националистлеге жакъ басханлары а жаратмайдыла. Да хау, уруш жылда алыны къолларындан мингле бла полякка жоюлгандыла.

Урушун тарыхын башы туюбюне бурмаз ючюн не этерге кереклисини юсюнден Севастопольдан сенатор Ольга Тимофеева айтханды. Ол юлгоге туугъан шахарын келтиргенди. Анда аны жигит тарыхын билиуге улуу магъана бериледи, ол севавтопольчуланы адеп-къылыктарыны бир кесеги болганды.

Егор СОЗАЕВ-ГУРЬЕВ.
«Известия» газет.

Брейн-ринг

Къабарты-Малкъарны кѣп функциялы Жаш тѣлю арасында, Уллу Ата журт урушда хорламны 70-жыллыгына жораланып, «Брейн-ринг» оюн бардырылганды. Анга университетлени бла институтланы студентлери къатышхандыла.

Бу ишни баш магъанасы, оргкомитетни башчысы Руслан Эдоков айтханга кѣре, жаш тѣлюню арасында шѳхлукъну, патриотлукъ сезимлерин кючлендириудю, ол кюйсюз кезиуню юсюнден билимлерин ачыкълауду.

Студентлени барды хапарлары

Оюну аллында студентле урушну ал кюнлерини юсюнден къысха видеога къарагъандыла. Ызы бла башланган эришуде командала билимлерин кѣргюзторге онг тапхандыла.

Сермешлени даталары, белгиле жигит аскерчилени атлары - командаланы хар бирине да аны бла байламлы онушар

соруу жетгенди. Алагъа жууап бергенлеринде, жаш тѣлю, бу конкурсха иги эс салып, тынгылы хазырланганын эслерге боллукъ эди.

Оюну ахырында, аны кезиунюндеги баллагъа кѣре, Шѣндюдогу гуманитар академияны (СГА) командасы биринчи жерге чыкъгъанды. Экинчиге Ислам институтну

келечилери тийишли болгъандыла. КъМКЪУ-ну студентлери – ююнчю, Белгород университетни Нальчикде бѣлюнюю командасы уа тѳртюнчю жерле алгъандыла. Оюнуу къурагъанла аланы барысына да сыйлы грамотала бла саугъала юлешгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Байламлыкъла**Шѳхлукъну турнири**

Жаш тѣлюню халкъла аралы абхаз-адыг союзу (МААСМ), Абхазияда къаугъаны тохтатыуға кеси ыразылыкълары бла къатышханланы республикада союзу къурап, бу солуу кюнледе Нальчикни 26-чы номерли школунда 2005 жылгъа дери туугъан жашчыкъланы бла кызычыкъланы араларында стол теннисден турнир, ачыкъ дерс эмда конференция бардырыллыкъды. Алагъа Россейден, Юг Осетиядан, Абхазиядан эм талай башха

тыш къыралладан да кѣпле къатышырыкъдыла.

Школну директору Бегийланы Замира айтханга кѣре, эришулени баш мураты - жаш тѣлюде саулукълу жашау бардырыуну ниетлерин кенг жайыуду, аланы спорт бла кюреширге кѣллендириудю, къарындаш халкъланы араларында байламлыкъланы кючлеудю эмда сабийлени Ата журтха соймекликде ёсдюрюудю.

МААСМ-ны башчысы Астамир Логуа уа бу турнир сабийле шѳх

болуруларына, бир бирлерини юслеринден кѣбюрек билирлерине, тышындан келгенле уа бизни къонакъбайлыкъ адетлерибизге тюшонюрлерине себеплик эгерине ышанганын билдиргенди. Онг чыкъса, Германиядан, Тюркден бла Жууукъ Востокдан ата журтлуларыбызны да чакъырлыкъбыз, ала бла маданиятла аралы байламлыкъла тохташдырыуну юсюнден сѣлеширкибиз, дегенди ол.

Бизни корр.

Конкурс**Хунерлилени ачыкъларыкъдыла**

26-чы мартда 2015 жылда Малкъар халкъны жангырыу юнюне аталып, «Караево-балкарский мир» газетни редакциясы къурап, Къашхатауну орта билим берген школуну мурдорунда «Ата журтум, ана тилим» деген экинчи республикалы конкурс-фестиваль боллукъды. Ол эришю Мечиланы Къазим бла Семенланы Исмайылы хурметлерине жораланып бардырылады.

Конкурсну баш мураты - жаш адамланы ёз тиллеринде халатсыз жаза, окъуй эм берилген темагъа кѣре энчи оюмларын къурай билгенлерин ачыкълауду. Проектке къатышыргъа эки республикалы школчуларын чакъырабыз.

Соруулары болгъанла бу телефон номерге сѣлешинле:
8 928 397 26 73. БАТЧАЛАНЫ Заутдин.

Презентация**Алим Пашт-Ханны сегизметрлик вазасы**

Бу кюнледе Германияны Лойхтенбург музейинде «Лойхтенбургские фарфоровые миры» деген проектни чеклеринде бек бийик, сегизметрлик вазаны презентациясы боллукъды. Аны автору бизни жерлешибиз, художник Алим Пашт-Ханды.

Бу сейрилик ваза 360 формадан къуралады, кесин да рейхенбах фарфор чыгаргъан мануфактурада хазырлагъандыла. Аны къабыргаларыны базылыкълыгы алты миллиметрди, тюбюнюю уа 12-ге жетеди. Аны хар кесеги да иги кызыдырылганды, бир къаууму уа - онеки сагъатны ичинде 1380 градус кызылулукъда бир ненча кѣре.

Аны хар кесегинде суратны художник кеси ишлегенди. «Мен жашауну бла табиғъатны юсюнден айтыргъа сѳеме. Ваза битип, бир жерде орналса, жер юсюнде жашау къалай къуралганын кѣрлюкдюле», - дейди автор. Ол мияла бла кюрешип башлагъанлы он жыл болады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Юрий Коков художникни бу жетишими бла алгышлагъанды. «Биз, жерлешеринг, сени бла ёхтѳмленебиз. Ёз республикангы, уллу къыралыгы атларында тыш жерледе бийик даражалы кѣрмючлеге къатышып турганынг ючюн да къууанабыз», - деп жазылганды алгышлау адресде.

Алим Пашт-Хан 1989-1994 жыллада Красноярски къырал университетинде графикагъа юй-

ренгенди. Андан сора Россейни академиясыны чыгармачылыкъ мастерскоюнда ишлегенди. Суратчылыкъ хунер аны атасынданды: ол да белгиле художникни, Россейни художестволу академиясыны академигиди, профессорду.

1999 жылда Алим, Германиягъа окъурга барып, анда аспирантураны бошагъанды. Ол Бург Гибихинштейндеги искусство бла дизайн бийик школда алгъанды андан ары билимин. Арт жыллада жаш бу къыралда азат художникча ишлейди эм жашайды.

Кѣп тюрлю жанындан да хунерли художник бир талай саугъагъа тийишли болгъанды. Аланы санында Германияны ДААД академия службасыны, Генрих Бѣлльну аты бла фондну грантарын алгъанды. Ол, дайым да жайымдыкъ кѣрмючлеге къатышып, энчи экспозицияла да къурайды.

Аны ишлери Кѣтен (Германия) шахарда баргъан скульпторланы араларында эришуде 1-чи жерге тийишли болгъанды. Дрезденде медиа-арт халкъла аралы фестивалда жюрини премиясын алгъанды. Южная Кореяда Керамиканы битеудуня биеналесинде кюмош саугъа бергендиле. Россейни художестволу академиясыны атындан а алтын майдал кюллу болгъанды. Аны чыгармалары битеу дуняда белгиле коллекциялада, музейледе сакъланалды.

КъМР-ни Культура министерствосуну пресс-службасы.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

**Баш редактор
АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ****РЕДКОЛЛЕГИЯ:**

БЕППАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
САРАККУЛАНЫ Асият
(культура бѣлюнюю таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къорулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекта, 33

Номерге графикте кѣре 19.00 сагъатда кюл салынады. 20.00 сагъатда кюл салынганды

**ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫЪАРГЪАНЛА:**

Беппайланы Муталип-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Акушуланы Феруза - (1,2,3,6-чы бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (4,5,7,8-чы бетле) - корректорла.
Тиражы 2100 экз. Заказ № 472

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекта, 5
электронный почтаасы:
elbor_50@mail.ru